

УДК 82.091 (=162.1=161.2) «XVIII/XIX»

DOI: 10.31471/2304-7402-2024-19(71)-261-270

ТВОРЧИСТЬ ЕЛІЗИ ОЖЕШКО В РЕЦЕПЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ: ЗВ'ЯЗКИ І ХУДОЖНІЙ ДОСВІД

Ірина Спатар

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76000, вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ;
e-mail: iryna.spatar@pnu.edu.ua*

***Мета.** Стаття присвячена дослідженню рецепції літературно-критичного доробку Е. Ожешко у працях українських письменниць другої половини XIX – початку XX століття, Олени Пчілки, Лесі Українки і Н. Кобринської, що розвивали літературно-критичний дискурс про творчість польської авторки, виокремивши такі основні ідейно-тематичні вектори у її творчості, як патріотизм польського народу, що зазнав поразки у січневому повстанні 1863 року, оприявлення єврейського питання, жіночого питання та емансипаційних ідей. Проаналізовано рукопис Олени Пчілки «Слово про Елізу Ожешко в Українському клубі у Києві», статтю «Замітки про найновішу польську літературу» Лесі Українки, звернено увагу на критичні відгуки про емансипаційні ідеї польської авторки в «Автобіографії» Н. Кобринської. **Методи.** Для зіставного аналізу застосовано низку основних методів наукового дослідження, зокрема історико-літературний, типологічний, біографічний підходи. **Результати.** Шляхом компаративного аналізу проаналізовано праці українських письменниць та визначено основні проблемно-тематичні домінанти літературно-критичного доробку Е. Ожешко у контексті її художньо-естетичних та світоглядних поглядів. **Наукова новизна.** Здійснено спробу аналізу рецепції літературно-критичного доробку Е. Ожешко у працях українських письменниць.*

***Ключові слова:** емансипація, літературно-критичний дискурс, патріотизм, єврейське питання, жіноче питання.*

Постановка проблеми. Дослідження міжнаціональних літературних взаємин тісно пов'язане з осмисленням індивідуальної творчості письменника у контексті світових мистецьких явищ і процесів, зокрема рецепції літературно-критичного доробку митця в іншомовному середовищі. Сучасні літературознавчі дискурси, як слушно зазначив Д. Наливайко, «виходять з того, що національні літератури не розвиваються самі по собі, а існують у певних контекстах і системах (регіональних, зональних, європейських тощо), у зв'язках і взаємообміні з іншими літературами, що їм притаманні спільні закономірності й структури їхнього руху» [13, с. 25].

Міжлітературні взаємини розвиваються шляхом імплементації творчого доробку автора в мистецький дискурс інших країн, зокрема за допомогою рецепції, перекладів, критичних праць, міжособистісних контактів, тому дослідження творчості письменника – це важливий складник становлення й розвитку міжкультурного діалогу.

Вагому роль у дослідженні процесів формування й розвитку українсько-польських літературних взаємин другої половини ХІХ – початку ХХ століття відіграє постать Елізи Ожешко (1841-1910). І. Франко, який активно листувався з Е. Ожешко, у листі від 31 березня 1886 року писав: «Ім'я Ваше, як чільної репрезентантки поступового й твердого духу в польській літературі, звісне мені віддавна. З великою розкішшю я читав Ваші оповідання з жидівського життя («Meir Ezofowicz»). Читав дещо і з Ваших теоретичних праць («Kosmopolityzm i patriotyzm»), і хоч далекий від думки, що відповідно пізнав і цілісність, і глибину всієї Вашої поетичної продукції, то все-таки сміло можу сказати, що на горизонті теперішньої польської белетристики Ви являєтесь мені зіркою першої величини» [19, с. 47].

В українському літературознавстві постать Е. Ожешко передусім znana як майстер слова світового масштабу (1905 року Е. Ожешко була номінована на здобуття Нобелівської премії) та популяризаторка українського письменства в польській словесності (перекладала твори українських письменників польською, залучала інших перекладачів до поширення українського слова, а також мала намір укласти й видати антологію української белетристики польською мовою): «Перший ужиток, який хочу зробити із знайомства з українською літературою – це написати обширну студію, а для кращого ознайомлення з нею мого суспільства, долучити до цієї студії переклад одного роману і кілька новел» [21, с. 255].

Аналіз досліджень. Науково-теоретичне осмислення рецепції творчості Е. Ожешко в українському літературознавстві має кілька етапів. Перші дослідження особливостей творчості польської письменниці в українському культурному просторі здійснили її сучасники І. Франко й О. Кониський під час взаємного листування. Однією з перших критичних українськомовних студій про життя і творчість Е. Ожешко від часу Франкових епістолярних відгуків та переписки з О. Кониським була розвідка Л. Васілевського [2]. Незаперечний науковий інтерес становлять праці М. Грушевського [8], Олени Пчілки [15], М. Нестора [13], Лесі Українки [18]. Подальше вивчення зв'язків польської авторки з українським письменством здійснив М. Возняк. Учений переклав й опублікував, додавши невеликий коментар, листування з І. Франком та листи Е. Ожешко до О. Кониського. М. Возняк розпочав дослідження взаємин Е. Ожешко з українською культурою та активізував «ожешкознавчі» студії в нашому літературознавстві у ХХ столітті. Невдовзі були опублі-

ковані статті В. Гапової «Еліза Ожешко й українська література» та О. Цибенко «Іван Франко й Еліза Ожешко». Обидві дослідниці зосередили увагу на епістолярній спадщині Е. Ожешко та І. Франка.

У другій половині ХХ – на початку ХХІ століття з’явилися низка літературознавчих розвідок, присвячених вивченню зв’язків Е. Ожешко з І. Франком та аналізу творчості польської письменниці. Це праці Антіна Верби [3], Г. Вервеса [4], Ю. Булаховської [1], О. Грибовської [7], А. Ільків [9], І. Спатар [17].

Попри наявність ґрунтовних літературознавчих розвідок, актуальними є питання, які стосуються осмислення критичних праць, що прямо чи опосередковано розкривають питання рецепції творчості Е. Ожешко українськими письменницями другої половини ХІХ століття, зокрема Оленою Пчілкою, Лесею Українкою і Н. Кобринською.

Мета статті – проаналізувати особливості рецепції творчості Е. Ожешко у критичних працях Олени Пчілки, Лесі Українки і Н. Кобринської.

Виклад основного матеріалу. Маловідомою серед читачів та науковців є праця Олени Пчілки «Слово про Елізу Ожешко в Українському клубі у Києві¹» (1910) про творчість польської письменниці. Це рукопис доповіді Олени Пчілки, з якою вона виступила на засіданні Українського клубу в Києві, що відбулося з метою вшанування пам’яті Е. Ожешко, яка померла у травні 1910 року.

Олена Пчілка охарактеризувала Е. Ожешко як найбільш талановиту польську авторку: «Замиловання моє в творах сієї письменниці настільки велике, що я ставлю її вище усіх польських повістярів, не виключаючи навіть таких митців, як Сенкевич» [15, с. 227]. Таке твердження стосується насамперед ідейно-тематичного спрямування художнього твору Е. Ожешко: «Одна з основних ідей Ожешкової – це ідея високого патріотизму» [15, с. 232], крім того українська дослідниця відзначила актуальність тематики творів письменниці, зокрема реалістичне відтворення життя різноманітних суспільних верст, звичаїв і традицій поляків: «Великий роман її Над Німаном малює широку картину життя польського, великий збір постатей, від аристократів до дрібних шляхтичів польських, старих, молодих, з яскравими ознаками польської культури, польської традиції; се неначе велике, барвисте мальовидло Матейка; і все – перейнято ідеєю патріотизму, – ним перейняті в романі і старі діячі, що живуть лише спогадами, і люде молоді, що живуть надією» [15, с. 232].

¹ Рукопис праці «Слово про Елізу Ожешко в Українському клубі у Києві» зберігається у відділі рукописів ІЛ НАН України (Ф.28 №199), передрук див.: Спатар І. Творчість Елізи Ожешко та українська література другої половини ХІХ – початку ХХ століття: компаративні вектори між літературного діалогу, 2021. С.226–241.

1910 року, у рік смерті Е. Ожешко, вийшла друком остання прижиттєва збірка її новел «Gloria victis», у якій письменниця уславила героїзм і патріотизм поляків, що загинули у січневому повстанні 1863 року, виборюючи незалежність у нерівній боротьбі з Російською імперією. Якщо у романі «Над Німаном» Е. Ожешко завуальовувала патріотичні мотиви, використовуючи езопову мову та образи-символи, щоб оминати російську цензуру, то у циклі «Gloria victis», після революції 1905 року, авторка змогла відкрито висловитись про важливі події для польського народу. «Цілковитою проповіддю польського патріотизму єсть той спогаданий збірник оповідань Ожешкової, названий Gloria victis. <...> Се її лебедина пісня – і єсть тая пісня, на протязі всіх 5-ти оповідань збірника з часів остатнього польського повстання, криком, «облитим кров'ю і сльозами», волаючим до пам'яті померших і до сумління поколінь прийдешніх. <...> Авторка хоче, щоб славу ту голосили разом з нею навіть дуби й сосни, вітер і лісові квітки, дзвіночки сред тих околиць, де діялася тяжка трагедія. Не затаївши нічого, ні доброго, ні лихого, авторка дає в збірнику з 5-ти оповідань широку й живу картину всього повстання і разом з тим сповняє увесь збірник гомоном ідейним, високопатріотичним» [15, с. 232].

Олена Пчілка також звернула увагу на висвітлення української тематики в першій частині («Вогнем і мечем») трилогії Г. Сенкевича та новелах із циклу «Gloria victis» Е. Ожешко, зазначивши, що у романі «Вогнем і мечем» українські козаки змальовані, як жорстокі і безкультурні. Олена Пчілка висловила думку, що Г. Сенкевич, імплікує наратив ненависті, «малює несвіцькі потвори – перестаючи бути автором з правдивим мистецьким хистом, бо такий автор знає міру, знає коли яку барву, який тон треба взяти» [15, с. 230]. Обурення представниці науково-творчої династії Драгоманових-Косачів, родини, що була взірцем інтелектуальної еліти другої половини ХІХ століття, мотивоване глибоким знанням історичних фактів, національною свідомістю і патріотичними переконаннями.

На думку Олени Пчілки, домінантним мотивом зіставлених художніх текстів Е. Ожешко й Г. Сенкевич є проголошення нескореності й духовної стійкості польської нації. Але слід звернути увагу й на відмінні характеристики творів, зокрема різні історичні події, які висвітлювали письменники: Г. Сенкевича відтворив магнатсько-козацької війни ХVІІ століття, а Е. Ожешко – трагічну поразку національно-визвольного повстання 1863 року.

Олена Пчілка зауважила, що творчість Е. Ожешко має чітке реалістичне спрямування й позбавлена модерністських віянь, які, разом з натуралізмом, розглядала як негативні явища. Дослідниця переконана, що, всупереч неоромантичній та модерністичній моді, письменниця вдавалася до «реального» відтворення дійсності, мала хороше чуття міри та рів-

новаги у творенні образів, уникала манери писання, що була притаманна для «школи декадентства, котра якось поєднала надхмарне, містичне ширяння з найземнішою реальністю, тією розбещеною грубістю, що зветься “порнографією»» [15, с. 229]. Олена Пчілка наголосила, що в той час, коли деякі автори були захоплені новою течією й прагнули популярності серед молодшого покоління, примішуючи до свого писання новий стиль модерну, Е. Ожешко була вірна власному напрямові, у якому не було «ані захмарного ширяння, ані містичного туману, ані найменшого бабрання у скоромині <...>. Поставити поруч такі слова, як оповідання Ожешкової і порнографія було б неможливим дисонансом» [15, с. 229].

Окрім художнього оприявлення ідеї польського патріотизму, твори Е. Ожешко позначені «проповіддю ідеї демократизму» [15, с. 233] – зображенням людей з народу, що походили з різних суспільних верств, бо «недоля тих людей, злидні, покривдження знаходили велике співчуття в авторки і вона хоче збудити і в читачів таке саме співчуття до всіх нужденних та покривджених» [15, с. 233]. Е. Ожешко особисто спостерігала за злиденним життям кількох націй (поляків, білорусів, українців, євреїв), оскільки «вродилася й жила увесь вік посеред краю, що має людяність мішану, різноплеменну» [15, с. 233]. У багатьох її творах події розгортаються у середовищі, де є представники «з племені жидівського, вказуючи на несправедливість їх пониження серед громадянства» [15, с. 233]. Олена Пчілка виокремила два твори, «Меїр Езофович» та «Сильний Самсон», Е. Ожешко, у яких письменниця осмислювала єврейське питання. Несподівано, всупереч польським відгукам, українська дослідниця негативно висловилася про один із найвідоміших творів авторки «Меїр Езофович», і охарактеризувала «великий роман Ожешкової Меєр Йозефович» [15, с. 233] найслабшим твором, протиставивши йому майстерно написану новелу «Сильний Самсон»: «Зміст цього оповідання простий, – як у всіх оповіданнях Ожешкової, – але повний драматизму, не крикливого, глибокого, духовного» [15, с. 234].

Окрім аналізу збірки «Gloria victis», зокрема патріотичної тематики та висвітлення проблеми асиміляції національних меншин (т. зв. єврейське питання), Олена Пчілка охарактеризувала одну з найгостріших суспільно-політичних тем – проблему жінки та її становища у романах «Марта», «Хам», новелах «Панна Антоніна» і «Добра пані»: «Є такі теми, такі мотиви в творах Ожешкової, що <...> мають вони до певної міри й ширше громадське значіння. Таким єсть наприклад велике оповідання Ожешкової Марта. Се оповідання єсть ілюстрацією до становища жіночого питання, між иншим і в Польщі» [15, с. 238].

Олена Пчілка, одна з перших українських жінок-науковиць, не тільки критично осмислила й ознайомила українських читачів із творчістю польської авторки, але й заклала підвалини наукового жіночого дискурсу про доробок письменниці, здійснила спробу компаративного ана-

лізу, порівнявши роман Г. Сенкевича «Вогнем і мечем» й новел зі збірки «Gloria victis» Е. Ожешко.

Завдяки Олені Пчілці творчість Е. Ожешко стала предметом зацікавлення й інших членів родини Косачів, зокрема дітей Михайла та Лесі. У листі від 26 листопада 1889 року до свого брата Михайла Косача вісімнадцятилітня Леся Українка написала про намір видати українською мовою найвідоміші прозові зразки європейської літератури. Серед обширного переліку авторів наведено деякі твори польських письменників, які Леся Українка пропонувала для перекладу: «Дзяди», «Кримські сонети» та «Балади і романси» А. Міцкевича, «Мазепа» Ю. Словацького, «Марія» А. Мальчевського, «Шкіци вугіллям» Г. Сенкевича, оповідання В. Німцевича, М. Конопніцької, І. Крашевського, проте кількісно переважали саме твори Е. Ожешко – «Марта», «Добра пані», «Панна Антоніна», «Нерожева ідилія», «Сильний Самсон», «А...Б...Ц...», «Чотирнадцята частина».

У праці «Замітки про найновішу польську літературу» (1900) Леся Українка вказала на різноманітність сюжетно-тематичної канви творів польської письменниці, зокрема «жіноче питання, єврейське питання, ідея органічної праці» [18, с. 106], у яких Е. Ожешко «постійно змінювала поле своїх спостережень (у цьому, між іншим, її велика заслуга), дивлячись на те, яке середовище привертало її увагу в даний момент або які ідеї витали в повітрі» [18, с. 106]. Обсяг, зміст, перелік творів та критичний аналіз польської літератури, здійснений у згаданій вище статті, свідчать не тільки про глибокі знання художніх текстів та їхніх авторів, а і про розуміння літературно-мистецьких й історико-культурних процесів, національної своєрідності польського письменства та важливості інтеграції духовно-естетичного досвіду у світовий культурний простір. У «Замітках про найновішу польську літературу» Леся Українка охарактеризувала польську літературу доби романтизму, починаючи з творчості А. Міцкевича, позитивізму та декадансу. На слушну думку Н. Колошук, «знання авторки про сучасну польську літературу були глибокі й оперті на чималу, формовану впродовж тривалого часу читацьку ерудицію, смаки формувалися на читанні «первотворів» (за її власним виразом) і відзначалися безпомилливістю вибору» [11, с. 70].

У другій половині ХІХ століття більш інтенсивно почали розгортатися емансипаційні процеси, що актуалізували так зване жіноче питання в художньо-публіцистичному дискурсі. Світоглядно-естетичні переконання про паритетність статей та інтелектуально-духовну свободу жінок стали ключовими у художніх творах і критичних працях Олени Пчілки, Н. Кобринської, Лесі Українки та інших авторок «Першого вінка», з іменами яких асоціюється пропагування емансипаційних ідей та формування феміністичного світогляду в українській літературі. Жіночий альманах «Перший вінок» засвідчив насамперед консолідацію українських лі-

тераторок навколо важливої проблеми – інтелектуально-творчого жіночого поступу. Разом з Оленою Пчілкою збірник упорядковувала Н. Кобринською, яка теж добре знала про емансипаційні погляди Е.Ожешко та її творчість.

Е. Ожешко була однією з перших письменниць, що висвітлювала жіноче питання в польському письменстві у другій половині XIX століття. Великого розголосу, критики і схвалень отримала публіцистична розвідка «Кілька слів про жінок», що друкувалася на шпальтах варшавського часопису «Тижневик мод» (№№ 40–50) 1870 року. Скрупульозний аналіз статусу й місця жінки в суспільстві, її обов'язки як дружини і матері, від яких залежить доля держави, а також зміна пріоритетів у вихованні та навчанні жінок, необхідність освоювати ремісничі професії не лише чоловікам, паритетність статей щодо праці й освіти – це домінантні аспекти статті, яку авторка виклала у трьох частинах («Про цілі та шляхи жінок», «Про виховання жінок», «Про працю жінок»).

Через посередництво польської літератури про жіноче питання дізналася Н. Кобринська. Про свій досвід пізнання емансипаційних віянь українська письменниця писала в «Автобіографії»: у домашній бібліотеці батька «знайшла раз невеличку польську книжку, котра <...> оказалась дуже цінним набутком. В тій книжці подибала я рецензію якоїсь французької розвідки, в котрій автор обурювався на те, що жінки ставляться нижче мужчин, і старався доказати, що оба поли суть собі рівні, а хоть і різняться між собою деякими прикметами, то власне, тим доповнюються» [10, 316]. Увагу галицької авторки також привернула низка художніх і критичних праць К. Гоффманової. Сервілістичні роздуми польської мислительки були сприйняті Н. Кобринською неоднозначно: «<...> вічне представлення висоти жінки тим, що завше ліпше триматися жінці утертих шляхів, як рватися на якісь нові дороги життя, – дражнили і упокорювали мене. Все ж вона зробила стільки, що я пішла її шляхами і почала-м старатися усіма силами піддатися її провідним думкам» [10, 317]. Н. Кобринській імпонувала «та талановита письменниця» [10, 309] хоча б через те, що К. Гоффманова однією з перших у власному літературно-критичному доробку звернула увагу на жінку як особистість, патріотку, яка є відповідальною за виховання християнських чеснот, а також особистим прикладом показала можливість реалізації на літературній ниві.

Кульмінаційним моментом у формуванні «феміністичної свідомості» [20, 187] Н. Кобринської стала розвідка англійського філософа С. Мілля «Поневолення жінок», 1869. Письменниця ознайомила з німецькою версією й настільки захопилася ідеями вченого, що мала на меті здійснити переклад рідною мовою. У цій фундаментальній праці молода галичанка знаходила чіткі формулювання нових для неї положень, які були суголосними до її міркувань, а також розширювали горизонти

ерудиції й доповнювали науковий сегмент знань: «мої декуди темні і необ'яснені думки об'яснялись одною з перших наукових поваг; то мені надавало певності і сили» [10, 320].

Джерелом позитивістської лектури, у якій оприявнювалися емансипаційні гасла, була також польська белетристика, зокрема твори Е. Ожешко. Н. Кобринська схвально оцінювала прозопис авторки «Марти», але публіцистична розвідка, присвячена жіночій квестії, не підкорила її викінченого під впливом сконкретизованих тез Дж. С. Мілля феміністичного фокусу. «Якось зараз по тім дісталася мені була в руки книжка «*Kilka słów o kobietach*» Ожешкової – то та високо тепер цінена мною писателька яко повістярка видалася мені насупроти Штуарта Мілля слабою і неконсеквентною» [10, 320].

Українська письменниця представила власну модель емансипаційного руху, що передбачала активну участь представниць «слабкої статі» в «глобальних цивілізаційних процесах та національно-духовній історії» [20, 188], формувала образ жінки-інтелектуалки, громадської активістки, людини, яка може форсувати відродження державності, інкарнувати націєтворчі процеси, європеїзувати суспільство і жіноцтво зокрема. Емансипаційні вектори ідейних переконань Е. Ожешко та Н. Кобринської були схожими в декларуванні таких постулатів, як рівність статей на різних рівнях: соціальному, інтелектуальному, національному.

Висновки. У другій половині XIX – початку XX творчість Е. Ожешко стала предметом літературно-критичного осмислення в українському літературознавстві здебільшого завдяки старанням таких письменників, як І. Франко, О. Кониський, Олена Пчілка, Леся Українка та Н. Кобринська. Рецепція творчості Е. Ожешко сприяла розвиткові міжкультурної комунікації й популяризації світоглядно-естетичних та ідейно-художніх поглядів польської письменниці.

Література

1. Булаховська Ю. Л. Типологія польсько-російсько-українських літературних явищ 50-70-х років XX ст. К.: Наукова думка, 1982. 222 с.
2. Васілевський Л. Еліза Ожешкова. *Житє і слово*. 1895. Т.4. С. 35–46.
3. Верба Антін. Еліза Ожешко і Україна. *Український календар*. Варшава: Українське суспільно-культурне товариство в Польщі, 1970. С. 226–228.
4. Вервес Г. Польська література і Україна. Літературно-критичні нариси. К.: Радянський письменник, 1985. 382 с.
5. Возняк М. С. Еліза Ожешко й українська література. *Краківські вісті*. 1942. Рік III.Ч.166 (613); Рік III.Ч.167 (614).
6. Возняк М. С. Еліза Ожешко та Іван Франко у взаємному листуванні. *З життя і творчості Івана Франка*. К., 1955. С. 111–135.

7. Грибовська О., Косенко М. З епістолярної спадщини Елізи Ожешко та Івана Франка. *Українське літературознавство*. 1982. Вип. 38. С. 47–55.
8. Грушевський М. Поступова Польша [Елізи Ожешкової: Nad Niemnem – Dwa bieguny – Australczyk]. *Зоря*. 1987. С. 214–217, 234–246, 250–255.
9. Ільків А. Роль письменницького епістолярію в українсько-польських літературних взаєминах кінця ХІХ століття: на матеріалі листування І. Франка із Е. Ожешко. Наукові записки. Серія «Філологічна». С. 178–180. URL: <https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2012/n27/56.pdf> (дата звернення: 12.02.2024).
10. Кобринська Н. Автобіографія: Вибрані твори. Київ, 1980. С. 315–323.
11. Кошолук Н. Леся Українка в ролі критика польської літератури. *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2016. С. 68–84. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12633/1/6.pdf> (дата звернення: 12.02.2024).
12. Наливайко Д. Літературознавча компаративістика: стан, проблеми. *Слово і час*. 2002. № 2. С. 25–26.
13. Нестор М. Еліза Ожешко: (літ. портрет). *Діло*. 1910. № 132–133. С. 2.
14. Перший вінок. Жіночий альманах. Львів, 1887. 464 с. URL: <https://odnb.odessa.ua/rarities/item/225#view> (дата звернення: 28.07.2023).
15. Пчілка Олена. Слово про Елізу Ожешко в Українському клубі в Києві. *Спатар І. Творчість Елізи Ожешко та українська література другої половини ХІХ – початку ХХ століття: компаративні вектори міжлітературного діалогу*. Івано-Франківськ, 2021. С. 226–241.
16. Спатар І. Емансипаційний дискурс у літературно-критичній творчості Елізи Ожешко і Наталії Кобринської. *Слово*. 2023.
17. Спатар І. Творчість Елізи Ожешко та українська література другої половини ХІХ – початку ХХ століття: компаративні вектори міжлітературного діалогу. Івано-Франківськ, 2021. 256 с.
18. Українка Леся. Заметки о новейшей польской литературе. *Зібрання творів у 12 т.* К.: Наукова думка, 1977. Т. 8. С. 100–127.
19. Франко І. Листи до Е. Ожешко (Львів, 1886–1887р.). *Зібрання творів у 50 т.* К.: Наукова думка, 1986. Т. 49. 809 с.
20. Швець А. Жінка з хистом Аріадни. Життєвий світ Наталії Кобринської в генераційному, світоглядному і творчому вимірах. Львів, 2018. 752 с.
21. Orzeszkowa E. Listy E. Orzeszkowej do I. Franki. *Listy: w II t.* Warszawa – Grodno: Nakładem Towarzystwa im. Elizy Orzeszkowej, 1938. Т. II. Część II. S. 253–280.
22. Orzeszkowa E. Kilka słów o kobietach. *Publicystyka społeczna. Myślenie obywatelskie. Żydzi. Kwestia kobieca*. Т. 1. 2021. S. 617–768.

**ELIZA ORZESZKOWA'S WORKS IN THE RECEPTION
OF UKRAINIAN WRITERS: CONNECTIONS
AND ARTISTIC EXPERIENCE****Iryna Spatar**

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University; 76000, st. Shevchenko, 57,
Ivano-Frankivsk; e-mail: iryna.spatar@pnu.edu.ua

Aim. This article aims to investigate the reception of Eliza Orzeszkowa's literary-critical heritage in the works of Ukrainian women writers of the second half of the 19th century, namely Olena Pchilka, Lesia Ukrainka, and N. Kobrynska, who developed the literary-critical discourse about the Polish author's work, singling out the main ideological and thematic vectors in her work, such as patriotism of the Polish people who were defeated in the January Uprising of 1863, the manifestation of the Jewish question, the woman question, and emancipatory ideas. Olena Pchilka's manuscript "A word about Eliza Ozheshko at the Ukrainian Club in Kyiv", Lesya Ukrainka's article "Notes about the Latest Polish Literature" are analyzed, attention is drawn to critical reviews of the Polish author's emancipatory ideas in N. Kobrynska's "Autobiography". **Methods.** A number of main scientific research methods, including historical-literary, typological, and biographical approaches are used for comparative analysis. **Results.** Through a comparative analysis, the Ukrainian women writers' works are analyzed, and the main problematic and thematic dominants of Eliza Orzeszkowa's literary-critical heritage are determined in the context of her artistic-aesthetic and ideological views. **Scientific novelty.** An attempt is made to analyze the receptions of Eliza Orzeszkowa's literary-critical heritage in the Ukrainian women writers' works.

Keywords: emancipation, literary-critical discourse, patriotism, Jewish question, woman question.